

specifieke kwesties waar ze op in moeten gaan. Zo moet de groep die de Java-oorlog behandelt bijvoorbeeld uitzoeken in hoeverre de Nederlandse overheid schuld heeft aan het uitbarsten van de Java-oorlog. Ook moeten ze vertellen of de Nederlandse overheid schuldig is aan het hoge dodental en of de arrestatie van Diponegoro rechtsgeldig is.

Ervaring van de leerlingen

Deze opdracht kan het beste uitgevoerd worden als de leerlingen al een beetje overzicht hebben over het totale onderwerp. De meeste vwo 5-leerlingen waren goed te spreken over deze opdracht. Jochem Talsma kreeg meer inzicht door de vergelijking te maken. 'Je moet beide kanten vergelijken. Wie heeft het slechte gedaan? Door deze opdracht staat het in perspectief.' Zijn groepsgenoot Joshua Osomade geeft aan dat de moeilijkheidsgraad prima was en hij vond de opdracht leuk om te doen. Julia Klaver vond de opdracht eerst wel wat onduidelijk. 'We hebben nog nooit eerder een rechtszaak opgesteld. Maar uiteindelijk werd het cultuurstelsel duidelijker, omdat we het van twee kanten hebben bekeken.' Er waren meer leerlingen die bij deze opdracht wat op gang geholpen moesten worden. Het is daarom raadzaam om in het traject van uitleg naar deadline een paar momenten in te bouwen om eens met de leerlingen na te gaan waar ze staan en waar ze tegenaan lopen. Noura Khattouti vult aan dat ze van het zoeken naar bronnen en het checken van de betrouwbaarheid geleerd heeft. Misschien wil ze rechten gaan studeren, maar dat idee had ze al voordat ze deze opdracht ging maken. ■

Deze opdracht is ontwikkeld en ter beschikking gesteld door Ronald Sturris. Het materiaal bij deze les is te vinden op www.vgnkleio.nl.

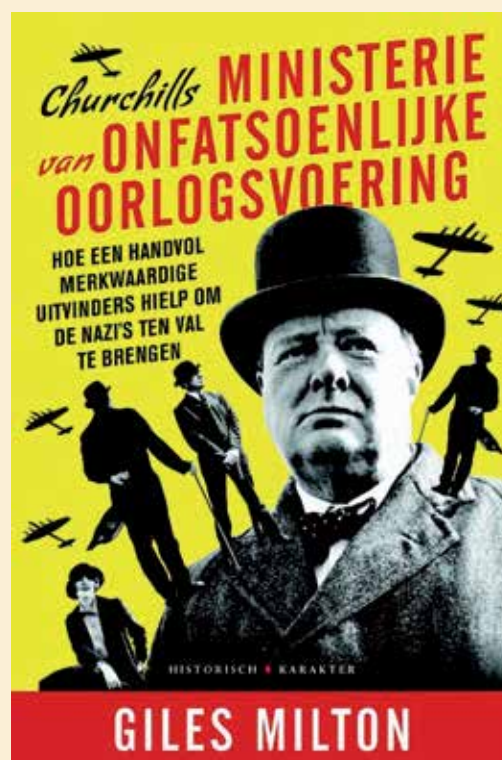
Britse guerrilla op het continent

Vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog verkeerde het Britse leger in een belabberde staat. Het krachtsverschil met Duitsland zou nog groter worden, toen Hitler in de winter van 1938 een onmiddellijke uitbreiding van de *Kriegsmarine* aankondigde met acht vliegdekschepen, zesentwintig slagschepen, meer dan veertig kruisers en tweehonderdvijftig U-boten. Uiteraard kon Groot-Brittannië niet afwachtend aanzien dat de Duitsers hun militaire macht nog verder zouden vergroten, ook al zouden de Britten de wapenachterstand onmogelijk op stel en sprong kunnen inhalen. Om het machtsverschil toch enigszins te compenseren, werd er naar een goedkope en slimme oplossing gezocht. Zo vond in 1939 de oprichting plaats van een ultrageheime organisatie, *Section D* (de 'D' stond voor *destruction*), die, mocht het tot een gewapend conflict komen, met een streng geselecteerde en goed opgeleide groep militairen de aanzet zou geven tot een guerrilla op het continent. De twee leiders waren Colin Gubbins en Millis Jefferis. De eerste hield zich vooral bezig met de werving van leden, het schrijven van een guerrillahandboek (dat er nog niet was!) en het voorbereiden van de diverse operaties. De tweede legde zich in het bijzonder toe op de bewapening en de doeltreffendheid van explosieven. Hij was een genie in algebra, die met behulp van de meest ingewikkelde formules vrijwel elk mechanisch probleem kon oplossen. Zij werden verder bijgestaan door allerlei figuren, ook van buiten het leger, van wie de een zich nog excentrieker gedroeg dan de ander.

Een prototype was de ontwerper en producent van futuristische caravans, Cecil Clarke, die zich binnen de groep profileerde als bedenker van geavanceerde bommen. Een staaltje technisch vernuft, heel goedkoop (zes pond

per stuk) en met een verwoestend effect zou zijn *limpetmijn* worden, een magnetische mijn in een dichtgelaste schaal met een slagpin, die verpakt in een condoom onder water op spanning werd gehouden door een oplosbaar anijsballetje. Ook de voor de vijand fatale *castrator* (een bom die onder toiletbrillen werd geplakt) en de *spigot gun* (een antitankwapen), die gedurende de oorlog massaal zouden worden ingezet, waren ontsproten aan zijn creatieve geest.

De organisatie, die later in verschillende afdelingen zou worden opgesplitst en de overkoepelende naam SOE kreeg (*Special Operations Executive*), heeft een aantal ongekende successen geboekt. In Pessac in het zuidwesten van Frankrijk bijvoorbeeld bracht een team een groot trafostation tot ontploffing. Doordat de zes transformatoren onder meer de stroom leverden aan ►

Churchills ministerie van onfatsoenlijke oorlogsvoering. Hoe een handvol merkwaardige uitvinders hielp om de nazi's ten val te brengen. *Giles Milton* (Karakter, Amsterdam 2018), 368 blz., €23,99

Een *demolition class* van de SOE. Hier leerden rekruten hoe ze het beste vijandelijke doelen konden verwoesten en saboteren, ca. 1943. Bron: National Archives at College Park.

de Duitse onderzeebootbasis, bleven U-bootoperaties lange tijd uit. Ook werden niet veel later in Saint-Nazaire de 'reusachtige stalen' en 'onaantastbare' caissondeuren van het Normandië-droogdok opgeblazen, het enige dok dat groot genoeg was voor het verrichten van onderhoud aan de *Tirpitz*, Duitslands nieuwste aanwinst en het sterkste slagschip ter wereld. De 'heuse kolos van 52.600 ton die was volgestouwd met torpedo's en luchtafweerschut' liet zich daarna de gehele oorlog niet meer op de Atlantische Oceaan zien.

Ook in andere landen volgden spectaculaire *raids*. In Noorwegen moest ten koste van alles de Norsk Hydro-krachtcentrale worden uitgeschakeld, de enige centrale in Europa die zwaar water produceerde, waardoor Hitler over een atoombom zou kunnen beschikken. In feite was de missie hartje winter midden in de oorlog een *mission impossible*, want de centrale was in een onherbergzaam gebied hoog tegen een bergwand aangebouwd en werd door een garnizoen soldaten streng bewaakt. Desondanks wisten zes Noorse SOE-agenten, die in de Schotse Hooglanden een afmattende lichamelijke training hadden ondergaan en geholpen werden door een legertje lokale verzetsstrijders, vanuit het dal via de moeilijkste weg naar binnen te dringen, vervolgens in het hol van de leeuw de lonten van de ladingen explosieven aan te steken en nog net op tijd te ontsnappen

voordat de hel losbrak.

In Griekenland kon ook een sensationele sabotagedaad op de erelijst worden bijgeschreven. Door het land reden dagelijks over een enkele spoorlijn achtenveertig treinen beladen met duizenden kilo's wapentuig naar de havenstad Piraeus, waar het oorlogsmateriaal naar Noord-Afrika werd verscheept voor het Afrikakorps van veldmaarschalk Rommel, die de opmars van het Britse Achtste Leger naar El Alamein aan het trainen was. De achilleshiel in de aanvoerroute lag in het Roumeli-gebergte, waar een viaduct over de Gorgopotamos-kloof liep. In de rug gedekt door partizanen, die een bataljon Italiaanse wachters in een vuurgevecht uitschakelden, slaagde het twaalfkoppig manschap erin kneedbommen aan de brugpijlers vast te maken en te laten exploderen. De gevolgen voor het leger van Rommel waren desastreus, en tegen de tijd dat de schade was hersteld, had het zijn overwicht verloren.

Ook aan het einde van de oorlog konden de mannen van Gubbins en Jefferis een opmerkelijk wapenfeit aan hun palmares toevoegen. Rond D-day werd in het westen van Frankrijk een elitegroep van in totaal driehonderd man in speciale eenheden van drie vanuit de lucht achter het frontgebied afgezet. Zij moesten het verzet stimuleren, vijandelijke manoeuvres verstoren en bliksemacties uitvoeren om de opmars van Duitse divisies naar het front te vertragen.

Bovenal zaaide een ogenschijnlijk bescheiden bijdrage van een groep saboteurs paniek onder de Duitsers. In en rond Montauban, waar de grote Tweede Panzer-Division *Das Reich* – 'even gevreesd als bewonderd' – was gelegerd, wisten zij alle diepladers die bestemd waren voor het vervoer van de zware tanks onklaar te maken. Zij hadden de smeeroilie afgetapt en vervangen door carborundum, een dik smeersel met slijppoeder. Daardoor bleven de tanks niet drie, maar zeventien

dagen buiten het epicentrum van de gevechten. Uit wraak voor de verschillende verzetsacties tegen de pantserdivisie werden 624 inwoners van het stadje Oradour door de Duitsers in koelen bloede vermoord.

In zijn dankwoord memoreert Giles Miles (volgens het omslag 'een internationale bestseller-auteur van narratieve non-fictie') dat het hem aanvankelijk veel moeite heeft gekost om de nodige informatie te verzamelen. De hoofdrolspelers waren namelijk bevreesd dat de documenten, grafieken en technische tekeningen in verkeerde handen zouden vallen. Blijkbaar hadden hun kinderen er zoveel jaren later minder moeite mee. Van hen kreeg hij wel toestemming om in de brieven, dagboekfragmenten en anekdotes research te verrichten. Gelukkig maar. Daardoor is aan een weinig bekend facet van de Tweede Wereldoorlog alsnog bekendheid gegeven. Naar mijn mening heeft de auteur zich uitstekend van zijn taak gekweten. Hij hanteert niet alleen een vlotte en zeer leesbare schrijfstijl met in vrijwel elk hoofdstuk een spanning die naar een climax toe leidt, waardoor de lezer het boek maar moeilijk opzij kan leggen; hij weet bovendien, wat het extra interessant maakt, de vele guerrillacampagnes gedetailleerd te beschrijven en uitvoerig in een historische context te plaatsen. Tot slot nog één toevoeging. Dat de schrijver een bizarre titel aan zijn meesterwerk heeft gegeven, moet mijns inziens worden opgevat als een knipoog naar de Engelse mentaliteit ten tijde van de oorlog. In tegenstelling tot Winston Churchill, die de SOE onvoorwaardelijk steunde, er een hartstochtelijke fan van was en zelfs tot zijn speciale ministerie benoemde, waren velen in de top van de politiek en de hoogste echelons van het leger faliekant tegen de in hun ogen 'onfatsoenlijke' guerrillaoorlogsvoering.

Gert Moleman